

Kállay, Kristína; Kubriczká, Lenka

Národné a postnárodné rámce v európskych literatúrach

Slavica litteraria. 2020, vol. 23, iss. 1, pp. 139-141

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2020-1-18>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/142655>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Národné a postnárodné rámce v európskych literatúrach

Kristína Kállay – Lenka Kubriczká (Bratislava)

V dňoch 12. – 13. 2. 2020 sa uskutočnila medzinárodná komparatistická konferencia *Národné a postnárodné rámce v európskych literatúrach*, ktorú organizovala Česko-slovenská asociácia porovnávacej literárnej vedy v spolupráci s Ústavom svetovej literatúry SAV v Bratislave. Cieľom konferencie bolo prezentovať (a diskutovať) vzťahy medzi národnými a postnárodnými rámcami tvorby a výskumu literatúr, ako aj ich úlohu vo formovaní európskych identít. Zúčastnili sa jej komparatistky a komparatisti (často dvoj- či viacdomového pôvodu) pôsobiaci na Slovensku a v Čechách, ako aj vo Francúzsku, Srbsku a Turecku.

Prvý deň konferencie moderoval Róbert Gáfrík. Sériu príspevkov otvoril Charles Sabatos úvodnou prednáškou *The Danube as a Transnational Framework for European Literature*, v ktorej sa zamýšľal nad Dunajom, tvoriacim križovatkou kultúr, ako nad priestorom medziliterárnych komunít v zmysle koncepcie Dionýza Ďurišina. Ako konštatoval moderátor, jeho prednáška vniesla multikultúrnym a multilingválnym záberom do konferencie toho „pravého komparatistického ducha“. V ďalšom príspevku Marina Janjić otvorila otázky takzvaných fluidných identít v kontexte migrácie srbskej diaspóry v globalizovanom svete. Na základe dostupných dát konštatovala, že v procese budovania vedomia o národnej identite a kultúre je v migrantskom prostredí nápomocné učenie srbsčiny prostredníctvom národnej literatúry (glottodidaktika). Danijela Kostadinović v prednáške *Narrative Discourse of the Breakup of Yugoslavia, Identity and Globalization Crises in Contemporary Macedonian Prose: The Navel of the World by Venko Andonovski, The Roots of Life and the Roots of Death by Metodi Manev and A Spare Life by Lidija Dimkowska* priblížila diskurzy o rozpade Juhoslávie, globalizácii a kríze identity v macedónskej literatúre 21. storočia prostredníctvom troch vybraných románov. Akcentovala, že súčasné socio-histo-

rické, kultúrne a politické kontexty balkánskych štátov priniesli do macedónskej literatúry zmeny žánrových a naratívnych konvencií za účelom vyrovnávania sa s traumatickým historickým obdobím konca minulého storočia. V príspevku *Myth, Literature and History in Ismail Kadare's House of Beautiful* Adriana Raducanu predstavila Kadareho reflexiu jednak macedónskych dejín, kultúry a tradícií, jednak svetovej literatúry. Büke Sağlam v príspevku *Symbolic Selves: Understanding the Role of National Identities in Laurent Binet's HHhH* analyzovala narácie o národnej identite v Binetovom románe *HHhH* a v jeho filmových adaptáciách *HHhH* (Cédric Jiminez, 2017) a *Anthropoid* (Sean Ellis, 2016) v snahe priblížiť symbolický význam atentátu na Reinharda Heydricha pre národné povedomie v českej kultúre, resp. jeho možný česko-slovenský význam. Mateusz Chmurski (*Utopia, Retrotopia (and beyond?): Central Europe as Revisited by Olga Tokarczuk*) sa zamýšľal nad konceptom strednej Európy ako nad postnárodným utopistickým ideálom. V nadväznosti na Olgu Tokarczuk polemizoval o tom, či nie je v súčasnosti namieste hovoriť skôr o retrotópii, teda o eskapistickom sne o „budúcnosti minulosti“. Prvý deň konferencie uzavrel Anton Pokrivčák príspevkom *National Stereotypes in Thomas Bell's Out of This Furnace*. Konštatoval, že literárnovedný záujem o tvorbu Slovákov v Spojených štátoch amerických je nedostatočný, a to napriek tomu, že tu tvoria druhú najväčšiu slovanskú menšinu. Zároveň však pripustil, že spravidla nejde o literatúru vyšších kvalít. Bellov román, ktorý je generačným príbehom slovenských imigrantov v USA, využil ako ideálny objekt imagologickej analýzy národných a etnických stereotypov.

Druhý deň konferencie, zameraný na príspevky v slovenskom a českom jazyku, uviedla a moderovala Mária Bátorová. Ako prvý svoj príspevok s názvom *Trampoty so svetovou literatúrou* prezentoval Róbert Gáfrík. Zamýšľal sa

nad tým, čo predstavuje „svet“ v slovnom spojení svetová literatúra s dôrazom na didaktické a etické dôsledky literárnovedného výskumu svetovej literatúry. Prehľadne odkryl doterajšiu a súčasnú diskusiu o svetovej literatúre ako pojme, poukázal na jeho deskriptívny, ale aj normatívny rozmer, v čom identifikoval jeho problematiku. V príspevku *Teorie kulturního dědictví a literární paměti v prostoru mezi „národním“ a „postnárodním“* sa Miloš Zelenka zameral na nové metódy a diskusie okolo výskumu literárnej tradície, otázku svetovosti literatúry, literárnej kultúry a pamäti či národnej ikony. Bližšie sa venoval analytickému konceptu „kultúrnych svätcov“ a otázke, čo rozhoduje o tom, že sa autor stane „kultúrnym svätcom“. Prvý blok príspevkov uzavrel Alexej Mikulášek, ktorý reflektoval využitie a funkčnosť pojmu „židovská literatúra“. Identifikoval rôzne využitia spomínaného pojmu vo vybraných encyklopedických dielach a akcentoval absenciu jednoznačného definovania „židovskej literatúry“. Jednak predstavil rôzne koncepcie pojmu „židovská literatúra“, jednak sa ho pokúsil vymedziť. Na záver podčiarkol potrebu explikácie tohto pojmu pri jeho využívaní. Po prvom bloku príspevkov nasledovala obširna diskusia, ktorá potvrdila nejasnosti a problémy v uvažovaní o predostretých pojmoch a konceptoch, a verifikovala tak aktuálnosť nastolených otázok.

Predmetom výskumu Kataríny Zechelovej, ktorá s príspevkom *Ideál versus realita. Multikulturalizmus versus patriotizmus v tvorbe rakúskych spisovateľov Stefana Zweiga a Evy Rossmannovej (Otvorený svet a jeho obraz v umení a literatúre)* uviedla druhý doobedňajší blok, bola tvorba Stefana Zweiga, spisovateľa literárnej moderny, a súčasnej autorky Evy Rossmannovej so zameraním na zobrazenie témy multikulturalizmu v protiklade k patriotizmu. Zechelová identifikovala podoby ideálu otvoreného sveta v tvorbe spomínaných autorov so zreteľom na ich životnú realitu. Otvorila tak aktuálnu tému vzrastajúcej moci nacistov v Európe, kritiku nacionalizmu a zle chápaného patriotizmu (cez Rossmannovej tvorbu, konkrétne jej román *Patrioti*, 2018) v časoch otvorenej a spojenej Eu-

rópy, ktorá bola Zweigovým ideálom a snom. Piaty príspevok, *Priestorové myslenie a medziliterárny proces*, prezentovala Libuša Vajdová. Zamerala sa na priestorovú víziu spoločenských vychádzajúc z koncepcie slovenského komparatistu Dionýza Ďurišina. S odkazom na koncept medziliterárneho priestoru sa vrátila aj k pojmu svetovej literatúry. Doobedie uzavrel Ivan Šuša, ktorý sa zamýšľal nad *(Nad)národnými aspektmi talianskej memoárovnej literatúry s témou holokaustu*. Spoluautorkou príspevku bola Patrizia Prando. Príspevok sa orientoval na areálový presah vymedzenej literatúry na pomedzí literatúry, ale aj histórie a politológie. Následná diskusia sa vrátila k téme novej koncepcie svetovej literatúry a k problematike angličtiny ako svetového komunikačného jazyka.

V rámci série poobedňajších príspevkov, ktorú uvádzal Alexej Mikulášek, sa ako prvý prezentoval Petr Kučera s témou *Postavy Němců v prózách současných českých autorek*. Pre literárnovednú analýzu zvolil tri romány, a to *Peníze od Hitlera* (2006) Radky Denemarkovej, *Vyhánění Gerty Schnirch* (2009) od Kateřiny Tučkovéj a *Němci* (2012) Jakuby Katalpy. Identifikoval jednotlivé podoby zobrazenia tabuizovaného odsunu takzvaných sudetských Nemcov z po vojnového Československa, pričom sa zameral na tvorbu mladších autoriek, ktoré s problematikou česko-nemeckého súžitia daného obdobia nemajú priamu životnú skúsenosť. Zvonko Taneski (*Umelecký překlad ako svědectvo transkulturného obratu – migrácia vs. integrácia: přítomnost jižnoslovanských spisovatelů v slovenské kultúre po roku 1989*) zachytil recepciu južnoslovaných literatúr (srbskej, čiernohorskej, chorvátskej, slovinskej, bosniackej, macedónskej a bulharskej) na Slovensku po roku 1989, pričom akcent kládol na autorky a autorov spojených s problematikou exilu, dislokácie, vystaňovalctva. V tejto súvislosti načrtnol svoj koncept „poetiky dislokácie“. Príspevok s názvom *Súčasné podoby slovenského historického románu ako symptóm snahy o formovanie postnárodného vedomia* predstavila Renáta Bojničanová. Zamerala sa na zbojnícku tematiku v súčasnej žánrovej slovenskej literatúre. Vo svojom referáte sa zamýšľala nad tým, čo

je národný mýtus, priblížila vývin zbojníckeho mýtu v slovenskej literatúre a analyzovala jeho zobrazenie v kontexte snahy o formovanie nového (post)národného vedomia. Mária Bátorová vystúpila s príspevkom *Národné a nadnárodné aspekty slovenskej literárnej moderny*, v rámci ktorého predstavila model interpretácie literárnych textov v závislosti od kontextov aplikovaný vo vlastnom dlhoročnom výskume. Taktiež sa zamýšľala nad genézou pojmu postnárodný s dôrazom na jeho sociálnopolitické ponímanie z pera Jürgena Habermasa, pričom sa priklonila skôr k používaniu pojmu nadnárodný. Posledný príspevok konferencie s názvom *Etická esencia kultúrneho dialógu* predstavil Ladislav Franek. Vyzdvihol prínos literárnovednej komparatistiky pre skúmanie literatúry a reflektoval odlišné

komparatistické prístupy v slovenskom a španielskom prostredí.

Konferencia vo svojom obsahovo a tematicky nasýtenom programe priniesla viacero podnetov pre výskum (nielen) z oblasti komparatistiky a zároveň sa stala priestorom pre obsiahle i obsažné diskusie na medzinárodnej úrovni. Najmä však otvorila potrebu ďalšieho uvažovania o pojme postnárodný, resp. nadnárodný ako o pojme presahujúcom uvažovanie o literatúre v národnom kontexte. Konferencia bola nepochybne významným vedeckým podujatím v sérii aktivít Česko-slovenskej asociácie porovnávacej literárnej vedy a Ústavu svetovej literatúry SAV prispievajúcim k rozvoju slovenskej a českej literárnej komparatistiky v dialógu s medzinárodnou komparatistickou komunitou.

Kristína Kállay, MA / k.kallayova@gmail.com

Mgr. Lenka Kubriczká / lenka.kubriczka@savba.sk

Ústav svetovej literatúry SAV

Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava, Slovensko

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.